

Nr 372.

Av herr **Johnsson** i Stockholm, *om viss ändring av lagen om avbrytande av havandeskap.*

I maj 1946 gjordes en ändring i 1938 års lag om avbrytande av havandeskap, varigenom fältet för legala fosterfördrivningar vidgades till att jämväl omfatta sådana på medicinskt-sociala grunder.

Motiveringen för denna utvidgning av lagens giltighetsområde var att man hoppades därigenom kunna högst väsentligt nedbringa antalet av de illegala aborterna, med dessas stora faror för de abortsökande.

I samma syfte beslötos betydande anslag för utbildande av abortkuratorer.

Ingen bestrider, att de illegala aborterna äro ett utomordentligt svårbe-mästrat problem, som ofrånkomligen krävde snabba och radikala samhälls-åtgärder. Frågan står emellertid öppen, om den väg som valdes verkligen ger en ur djupare synpunkter tillfredsställande lösning. Oro över följderna av denna lagstiftning är vitt utbredd icke bara i kretsar, där man lägger strängt moraliska synpunkter på dessa frågor, utan överhuvud i kretsar, där man besinnar sig på vår kulturs värden och förpliktelser och börjar ana konsekvenserna. Ett stort antal läkare, särskilt gynekologer, reagera våldsamt mot att tjänstgöra som hantlangare i fall, där det efter deras be-dömning ingalunda gäller att rädda liv utan enbart att döda.

Denna deras reaktion synes delvis bero på att den nya lagens formulering i praktiken medger abort under nästan vilka omständigheter som helst. Indikationerna synas för vida. Det har visat sig att abortsökande kvinnor t. ex. genom hot om självmord eller om hänvändelse till en illegal abortör relativt lätt ha kunnat inordnas under bestämmelsen om aborttillstånd »när med hänsyn till kvinnans levnadsförhållanden och omständigheterna i öv-rigt kan antagas, att hennes kroppsliga eller själsliga krafter skulle allvar-ligt nedsättas genom barnets tillkomst och värden om barnet». Enligt ett uttalande av dr A. Brosset i Svensk Läkartidning tycks tillvägagångssättet att genom dylikt hot tilltvinga sig aborttillstånd ibland urarta till rena farsen. En annan läkare, dr Bertil Bager, framhåller, att många kvinnor betrakta besöket på abortkliniken ungefär som om det gällde att permanenta håret. Verkligt socialt ansvarskännande läkare rygga tillbaka för konsekvenserna i denna lagstiftning, som kommer abortering att för allmänheten framstå »som en av myndigheterna sanktionerad väg att bli av med ett för tillfället icke önskat havandeskap» (dr Bager). Gynekologer, som skola utföra ope-rationerna, anse dem som »ett vedervärdigt ingrepp» (professor John Olow). Doktor John Björkhem skriver: »Det är en nog så säregen situation att

tjänstgöra på en gynekologisk klinik en dag, då det ena fostret efter det andra, 15—20—25 cm långt, tages ut och dräpes.»

Reaktionen både i läkarkretsar och i övriga bottnar emellertid också i en instinktiv känsla av att vi här slagit in på en väg, som negerar själva grundvalen för Västerlandets kultur. Respekten för liv och förpliktelsen att bära ansvaret för sina handlingar bli väsentligt undergrävda, allt eftersom den föreställningen befästes i folket, att staten sanktionerar fostermord. Reaktionen stegras, därför att ingen kan avgöra vart utvecklingen kommer att leda, sedan på detta sätt grundvalarna uppgivits.

Själlsläkare och själasörjare, som i stor utsträckning få taga emot kvinnor som aborterat, när minnet av den begångna gärningen blivit till anklagande skuld, vittna samstämmigt om vilka psykiska skador, som aborterna tillfoga, och hur svårt dessa kvinnor ha att komma till frid. Det kan därför starkt ifrågasättas om en abort annat än i undantagsfall är ett medel till att bevara kvinnans »kroppsliga eller själsliga krafter». Den synes fastmer i det långa loppet kunna bryta ned henne själsligt och därmed också kroppsligt ödelägga henne.

De nuvarande lagbestämmelserna synas icke ha kringgärdat aborttillståndsgivandet med tillräckliga garantier för att det skall vinna sitt mål utan att uppgiva väsentliga värden. Det börjar redan heta, att dessa ärenden äro en ren expeditionsangelägenhet för medicinalstyrelsen. Detta är säkerligen helt oriktigt. Men föreställningen att så är skadar rättsmedvetandet.

Lagstiftarna ha satt sin lit till de väntade abortkuratorerna. Därest dessa komma att rekryteras av människor med en fast etisk förankring, med klar blick inte bara för en människas tillfälliga kris och önsknings utan för djupare sammanhang, kunna de säkert uträtta mycket. Men lagen föreskriver icke någon skyldighet för de abortsökande att rådfråga abortkuratorn, ej heller att dennes undersökning skall föreligga, innan läkarna tillstyrka eller medicinalstyrelsen fattar sitt beslut. Det är utan tvivel ett fel, att hela denna fråga fattats endast eller huvudsakligast som en läkarfråga. Även om det stora flertalet läkare äro i stånd att och säkerligen verkligen lägga andra synpunkter på ärendet, ha de i regel icke möjlighet att låta dessa synpunkter komma fullt till tals.

Men även abortkuratorn kunde behöva vid sin sida, när han skall taga ställning, en klok kvinna eller man, som kunde se friskt och icke yrkesmässigt på problemen. Lika angeläget som anställandet av abortkuratorer synes det vara att över hela landet legitimera ett antal dylika psykologiskt skolade, etiskt högt stående rådgivare, förpliktade till absolut tystnad om vad de få sig anförtrott och med skyldighet att till vederbörande läkare avge yttrande över sin inställning till den abortsökandes önskemål. Ansökan till medicinalstyrelsen borde måhända hellre ingivas av abortkuratorn och dennes rådgivare än av den abortsökande själv.

Med en dylik anordning kunde förväntas, dels att ännu flera abortsökande kunde bringas till att avstå från sina planer, dels att allmänhetens förtroende till att inga andliga värden lättsinnigt tillspilloigas genom denna lagstiftning skulle återställas.

Bekämpandet av de illegala aborterna synes också böra ske genom en högre straffskala än den nu tillämpade för abortörerna samt genom en intensivare upplysning om det kroppsligt, själsligt och samhällsligt nedbrytande i deras gärning. Säkerligen behövde propagandan för större ansvar på detta område med större skärpa riktas mot männen, som oftast stå bakom kvinnornas begäran om abort, enär de icke vilja bära följderna av sitt lättsinne.

Med anledning av vad sålunda framhållits får jag anhålla,

att riksdagen ville besluta hemställa hos Kungl. Maj:t att inkomma till riksdagen med sådant förslag till ändring av eller tillägg i lagen om avbrytande av havandeskap, att de ovan framförda synpunkterna bli beaktade och området för lagens tillämplighet blir fastare och snävare fixerat än nu är fallet.

Stockholm den 24 januari 1948.

Joh. W. Johnsson.
